

Kirjoittaminen on tutkimista

Kniivilä, Sonja, Lindblom-Ylänne, Sari & Mäntynen, Anne (2017).
Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen.
3. uudistettu painos. Gaudeamus. 220 sivua.

TIETEELLISEN KIRJOITTAMISEN oppikirja on tarkoitettu kaikkien alojen korkeakouluopiskelijoille. *Tiede ja teksti* asettaa tehtäväkseen luoda lukijalle laaja ymmärrys tieteellisestä kirjoittamisesta. Siihen se myös antaa käytännöllisiä työkaluja.

Kaikkien alojen käytäntöjen kattaminen voi kuulostaa yliopittimistiselta pyrkimykseltä. Se on kuitenkin hyvä lähtökohta, koska lopultakin aina samat kynnykset – tutkimuksen pätevyuden ja luotettavuuden varmistaminen sekä tekstin synnyttämisen, editoimisen ja kirkastamisen tekniikat – tulevat kirjoittajaa vastaan tutkimusalaan katsomatta.

LUKIJA ALKAA HYPPIÄ

Teoksen rakenne pohjaa ajatuksen kirjoittamisesta tärkeänä osana itse tutkimusprosessia. Luvut avaavat kirjoittamistyötä pala palalta: ensin luodaan kokonaiskuva tieteellisen kirjoittamisen peruseräaatteista ja vaiheista aina luonnostelusta viimeistelemiseen. Seuraavaksi ryhdytään konkreettisesti itse kirjoittamiseen ja käydään läpi tekstin rakennetta osa osalta sekä kirjoittamisen tekniikoita ja ilmaisu. Lähdeluettelon tarkistamiseen kirja tarjoaa erinomaisen listan. Viittaaminen saa oman yksityiskohtaisen lukunsa, mikä on hyvä,

koska jostain syystä opiskelijasukoplot toisensa jälkeen kokevat referointi- ja viittaustekniikat hankaliksi. Kirja päättyy koko opinnäytetyön kattavaan tarkistuslistaan.

Vaikka teos onkin rakennettu prosessin mukaan kronologisesti, se mitä tapahtuu, kun kirjan saa käteensä ei noudata järjestystä. Täsmällinen ja informatiivinen sisällysluettelo on nimittäin niin innostava, että lukija alkaa kirjaimellisesti hyppiä. Niin monta konkreettista ongelmaa ja ratkaisua on lueteltu alaotsikoissa, että lukija ei osaa päättää, mistä aloitaisi lukemisen. Tämä ei haittaa, päinvastoin. Kirjaa on helppo käyttää, kun sitä voi lukea täsmätysti ongelma kerrallaan.

PEDAGOGIN ÄÄNELLÄ

Kirjan ääni on kauttaaltaan pedagoginen ja konkretisoiva. Se sinuttelee lukijaansa rohkaisevasti ja aloittaa kirjoittamiseen valmistautumisen sopivan nojatuolin valitsemisesta. Se pyrkii demystifioimaan kirjoittamista ja näyttämään sen arkisena työnä, johon jokainen pystyy. Se lähtee perusteiden perusteista.

Esimerkiksi käsitteellistämisen käsite, jota on usein yllättävän vaikea selittää opiskelijoille, avataan yksinkertaisesti näyttämällä, kuinka arkikielen ajatus ”näin

paljon me juomme kahvia” käännytty ”kahvinjuonnin” käsitteeksi, jonka avulla asiasta voidaan jo keskustella teoreettisella tasolla. Hyvä lukijaa huomioiva ele on jaottelu erilaisiin kirjoittajatyyppeihin, joille kaikille esitetään omanlaisensa keinot kirjoittamisen ongelmien selättämiseksi.

KIRJOITTAMINEN ON VAIKEAA

Vaikka kirja on helposti lähestyttävä, se ei tarjoudu oikotieksi. ”Tieteellinen kirjoittaminen on vaikeaa”, tekijät toteavat suoraan. Lähtökohta on piristävä ja rehellinen. Kirja tarjoaa paljon käytännön ohjeita, mutta ei yritä latistaa vaikeaksi myönnettyä asiaa mekaaniseksi lapioinniksi. Sen sijaan se käsittelee ymmärtäen ja tulkiten myös kirjoittamisen syvää ydintä, merkityksenmuodostusta. Näin kirja argumentoi sen puolesta, että vaikeitakin asioita on syytä tehdä, ja niiden huolellinen tekeminen palkitsee. Kirja rohkaisee lukijaa

KIRJAA ON HELPPO KÄYTTÄÄ, KUN SITÄ VOI LUKEA TÄSMÄTYSTI ONGELMA KERRALLAAN.

olemaan avoin rakentavalle palauteelle ja käyttämään sitä harkiten hyväkseen kirjoitusprosessin karikoissa.

Tieteellistä kirjoittamista käsittelevää oppikirjaa on helppo arvostella pienimmästäkin virheestä, eikä *Tiede ja teksti* ole virheetön, niin kuin ei ole mikään teksti. Toiston kitkemiseen paneudutaan omassa alaluvussa, mutta kirjaan itseensä on jäänyt toistoa sinne tänne. Oppikirjassa se ei toki ole suuri ongelma, onhan kertaus opintojen äiti. Toiston jääminen tähänkin kirjaan kertoo samalla itse toiston ongelman hankaluudesta. Toinen asia, johon kiinnitin huomiota, ovat kirjan muuttamat kuvitukset. Uskoisin, että yksinkertaisia piirroksuvia ajattelun monimuotoisuudesta tai ylös- ja alassuun olevista suppiloista ei välttämättä tarvittaisi tässä kirjassa ollenkaan.

Kirjoittajat lupaavat kattaa kaikkien alojen tutkimuksen, mutta tosiasiaa kirjassa ei sivuta eikä edes mainita taiteellisen tutkimuksen aluetta. Rajaus on ymmärrettävä, kun puhutaan perinteisestä tieteellisestä kirjoittamisesta, mutta toisaalta samat lainalaisuudet sopivat, osin sovellettuina, myös taiteellisen tutkimuksen kirjoittamiseen.

Taiteellinen tutkimusteksti poikkeaa tieteellisestä nähdäkseni

eniten siinä, että se ei ole retrospektiivinen raportti jo tehdystä, vaan kirjoittaminen nimenomaan tuottaa ymmärrystä yhtäaikaisesti ja vuoropuhelussa toisen taiteellisen prosessin kanssa. Taidealojen opiskelijoille suosittelen taiteellisen tutkimuksen ja esseemuodon oppikirjoja sekä kaikkia kaunokirjallisuuden lajeja luettavaksi tämän teoksen rinnalla.

KLASSIKON AINEKSET

Tiede ja teksti ei keskity kielenhuoltoon, mutta antaa hyvät viitteet kielenhuollon tietolähteisiin. Viimeisessä luvussa käsitellään lauserakenteiden ja sanaston käytön yleisiä perusasioita, ja kirjoittajien oma ammattimaisen hiottu suomen kieli on myös itsessään mainio esimerkki hyvästä tieteellisestä kirjoittamisesta.

Teos on kulunut opiskelijoiden käsissä kymmenen vuotta, kolmanteen painokseen asti. Jo se kertoo, että kirja on perusteellisesti tehty ja hyödylliseksi koettu.

HANNA WESELIUS

TaT, valokuvataiteen
yliopistonlehtori, kirjailija
Aalto-yliopisto